

11. aprill 2002

reporter

ESTI EKSPRESSI REPORTAAŽIIS AJAKIRI

KUIDAS BEIBE MINISTRIKS SAI

Kristiina Ojulandi kõrjäär
käivitus vallandamisest.

Kalev Kesküla:
Hannes Tamjärv
pihib oma elust.

**Birgit Püve, Ingmar
Müusikus:** Hea uus elu
maksab miljon krooni.

INGMAR MÜSIKUS

AREEN

KÄÄTTEMAK

VÄLISMINISTEERIUMI

1994. aastal vallandab välisministeeriumi kantsler Indrek Tarand noore naisdiplomaadi. Tänavu jaanuaris saab Kristiina Ojulandist välisminister ja algab arveteklaarimine, kirjutab **Tarmo Vahter**.

“Kas me tohime selle läbi viia kiiresti ja valutult, nagu meil kombeks?” küsib mustas ülikonnas ametnik. Ta on väga pikk ja kõhn, ning hoiab rinna kohal patakat dokumente. Kümnekohalise laua taga istuvad keskealine mees ja märksa noorem naine. Nad vaikivad. Ametnik hakkab kiiresti ette lugema ametlikku teksti.

S MIS

INGMAR MUUSIKUS

Mees teeb vasaku sruupoolega üleoleva grimassi. Alates tema saabumisest kolme minuti eest on see mitmes ega jää viimaseks.

Naine ei tee seda märkama. Pärast allkirjade andmist ilmub tema näole põgus naeratus.

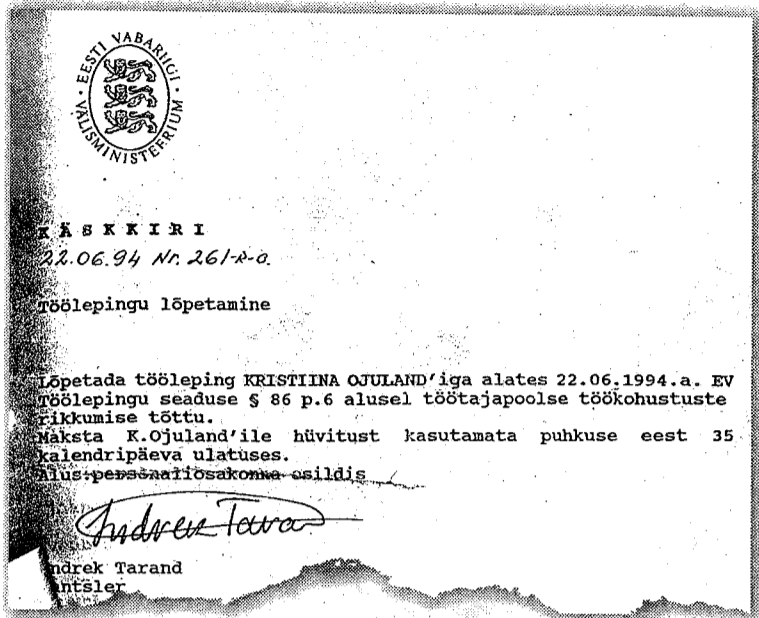
"Protokoll näeb ette sõbralikku käesurumist!" teatab ametnik.

Mees kätlebki naisega ega oska seejärel enam midagi peale hakata. Käed sügavalt püksitaskutesse surutud, seisab ta keset ruumi.

Mitte väga ammu oli selles ruumis mehe töökoht. Täna ripub tema pintsaku rinnataskul valvelauast saadud läbipääsuluba "Külastaja 5".

Mees valmistub minema, kui naine ettevaatlikult pärib: "Aga kui sul on viis minutit aega... Kui sa soovid teed äkki juua?"

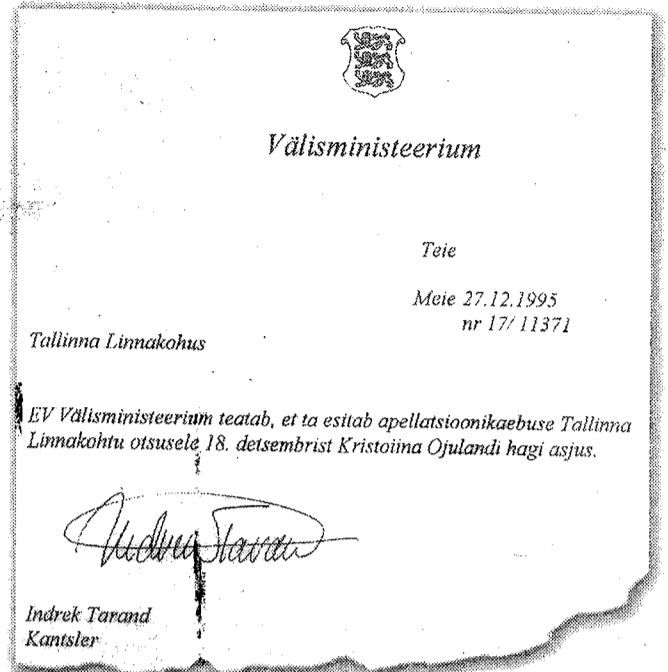
 B 6

2.

3.

4.

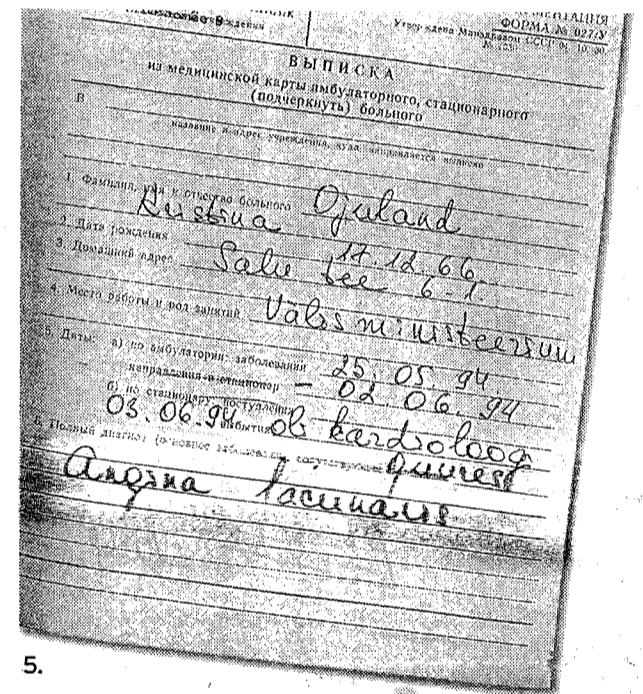
4) arusaamatu on kantsleri ähvardus mind vallandada tööluusi töttu, arvesse võtmata minu seletuskirja, mille ma talle 14. juunil 1994. esitasin ja selgitamata, kuidas on võimalik tööle asuda, kui siiani ei ole võimaldatud töökohta;

1.

- 1) Katke Kristiina Ojulandi kirjust välisminister Jüri Luigele 27. juunist 1994.
- 2) Käskkiri, millega Indrek Tarand vallandas Kristiina Ojulandi.
- 3) Indrek Tarand 90ndate alguses.
- 4) Indrek Tarandi apellatsioonikaebus Tallinna linnakohtu otsuse peale.
- 5) Rinnaangiini diagnoosiga arstitõend, millega Kristiina Ojuland põhjendas tööle mitteilmumist.
- 6) Kristiina Ojuland 1995. aasta detsembris, päev enne kohtuotsuse edasikaebamist Indrek Tarandi poolt.

6.

5.

B 5

Mees ja naine jäävad tuppa kahekesi. Nad oleks nagu abielu lahutanud. Paberid vormistanud ametnik, kantsler Indrek Tarand, on ettenägelikult lahkunud.

On 12. märtsi pärastlõuna välisministeeriumi kümnendal korrusel, kunagises Karl Vaino kabinetis. Endine välisminister Toomas Hendrik Ilves on andnud asjaajamise üle Kristiina Ojulandile.

AMETISSE ASUDES PÜHENDAB uus minister hulga aega mitte välispoliitikale, vaid siseasjadele.

Minister imestab, miks peaks tema ametiauto olema Audi nagu Ilvesel. Minister on esinenud hiljuti ülistusavaldusega Mercedese maaletooja kliendilehes. Minister võtab ära protokollisakonna Mercedes, mille esiklaasi juures on kaks auku lippude tarvis. Seni vedas sohver sellega väliskülalisi, nüüd ministrit.

Minister käsib tuua endale paberid, mis kajastavad Ilvese ajastu tegemisi. Minister süveneb neisse, nagu otsides midagi salajast ja keelatud.

Minister tõrgub sõitmast USAsse. Kas Ojuland kardab, et vahepeal läheb võim majas valedesse kätesse? Minister usaldab ainult kaht töötajat. Need on nõunikud Reformierakonnast, 23aastane Indrek Katusin ja 26aastane Keit Pentus. Juhtmeid näeb maja peal julgelt liikumas vaid siis, kui minister on kohal.

Minister võtab ette ministeeriumi juures tegutseva välispoliitika instituudi. Sel esmaspäeval arvab ta instituudi nõukogust välja Andres Tarandi ja Erkki Bahovski. Vastavalt instituudi põhikirjale lahkub ka endine minister Toomas Hendrik Ilves.

Harri Tiido ja Jüri Luik kostavad Ilvese kui instituudi asutaja eest. Ojuland jääb nõusse ja lubab nimetada Ilvese uuesti nõukogu liikmeks.

Välisministeeriumi vanad olijad kutsuvad ministrit selja taga "Tallaks" ja päritolu järgi "Kohtla-Järve Kaklejaks".

MINISTRIL ON MAJAS VÕIMU VAID siis, kui ta saab hästi läbi oma kantsleriga. Seadus kohustab neid töötama koos vähemalt aasta. Alles siis saab valitsus kantsleri vallandada.

Kristiina Ojulandil pole aega oodata. Märtsis 2003 on uued riigikogu valimised.

Peagi pärast tööle asumist teeb ta Indrek Tarandile ettepaneku uus töökoht otsida. Kantsler võiks minna suursaadikuks Itaaliasse või Rootsi.

Kantsler kurdab häda tuttavatele, kes poliitikas tegevad 90ndate algusest peale. Peaminister Siim Kallasele, kaitseministeeriumi kantslerile Indrek

MÕNED ALLUVAD KUTSUVAD KRISTIINA OJULANDI PÄRITOLU JÄRGI "KOHTLA-JÄRVE KAKLEJAKS".

Kannikule, keskkonnaminister Heiki Kranichile, suursaadikule Soomes Matti Maasikale, kõigitundjale Tiit Pruulile, peaministri büroo juhatajale Rain Rosimannusele.

Aidake mul ministriga ühist keelt leida! Õelge ministrile, et ma ei saa otsustada töökohta vahetust enne teise lapse sündi. Sünnituse tähtaeg on mais.

Reformierakond loodab, et Tarand lahkub omal soovil. Surve avalikuks tulek mõjuks piinlikuna.

8. MÄRTSIL KIRJUTAB POSTIMEES esiküljel: "Välisminister Kristiina Ojuland kavandab kantslerivahetust". Indrek Tarandi tsitaadid on vastukäivad. Uueks kantsleriks pakub Postimees suursaadik Ants Froschi.

Tarand saadab välisministeeriumis laiali meili, et asi nii ikka ei ole. Ka Frosch lükkab uudise enda osas ümber. Reformierakond kahtlustab, et uudise lekitas ajakirjandusse kantsler ise.

Tarand on elanud 1994. aastast kuni Ojulandini üle viis ministrit. Seda oma uhke iseloomu ja alluvate karmi ümberkäimise kiuste. Mis siis nüüd lahti on? Vastuse leidmiseks tuleb pöörduda ajaloos kaheksa aastat tagasi.

1994. AASTA ALGAB KRISTIINA OJULANDILE suure muutusega. Jaanuari algul saab ta Strasbourg'is kirja-uelt välisministri Jüri Luigelt.

"Lubage mind õnnitleda Teid seoses Teie kinnitamisega Riigikogu asendusaadikuks. Samuti ma tänan Teid senise töö eest Välisministeeriumis ja loodan, et

VALLO KRUIZER

KÜLALINE MINEVIKUST: Toomas Hendrik Ilves on saabunud välisministeeriumisse viimast allkirja andma.

edasine side ministeeriumiga sellega täielikult ei katke. Olen kindel, et uuel, väga vastutusrikkal töökohal meie parlamendis Te jätkate samasuguse tööse suhtumise ja energiaga nagu senini.”

1992 osaleb Ojuland riigikogu valimistel. Isamaa nimekirjas on koos temaga Jüri Luik, Mart Nutt, Indrek Kannik, Aap Neljas, Toivo Klaar. Kõik nad on kolleegid välisministeeriumi poliitikaosakonnast, Isamaa mitteametlikust valimiskontorist. Ojuland tahab saada karjääridiplomaadiks, aga noored mehed veenavad teda kandideerima. Isamaa nimekiri vajab meeste sekka ka naisi.

Hüüdnime “Meie Veetlev Leedi” kandja kogub 264 häält ja jääb parlamendist välja. Poistest saavad üleöö riigimehed, tema jätkab esimese sekretäri ametikohal.

Isamaa oma tütreid ei unusta. Välisminister Trivimi Velliste asutab novembris 1993 Eesti alalise esinduse Euroopa Nõukogus, asukohaga Prantsusmaal Strasbourg'is. Esinduse juhi kohusetäitjaks saab Ojuland.

See tähendab vastutust, au, raha. Ojulandi ametipalk on 1400 krooni. Välismaale tööle asumine suurendab sissetulekut ligi seitse korda, pluss ametikorter Euroopa Nõukogu lähedal soliidses hääberis.

TALLINNASTRASBOURG'I SAADETUD ajutine asjur Tõnu Miller võtab veebruaris 1994 Eesti esinduse üle. Kirjavahetus, tempel, blanketid, võtmed, 1235 Prantsuse franki ja 40 santiimi sularaha, 50 000 franki pangaarvel.

NAD PIDASID MIND VENE LITSIKS!

Kristiina Ojuland räägib sõbrannadele kohtumisest Belgia kuningriigi tolliametnikuga

Välisministeerium peatab Kristiina Ojulandi palvel tema töölepingu “riigikogus töötamise ajaks”. Diplomaatiliselt staaži katkestamata.

Vaevu kolm kuud hiljem saab “lugupeetud prl. Kristiina Ojuland” kirja riigikogu aseesimehelt.

“Seoses Riigikogu liikmete Kaido Kama ja Indrek Kanniku volituste taastumisega lõpetas Vabariigi Valimiskomisjon 1994. aasta 24. maist Teie volitused Riigikogu liikmena. Austusega ja kahetsusega T. Kelam.”

Isamaa poisid on valitsuses omavahel tülli pööranud. Ojuland helistab ministri kantseleitülemale Peep Jahilole. Ma läheksin nüüd Strasbourg'i tagasi!

“Minister palus mulle edasi öelda, et ma oleksin rahulik ja ei muretseks, kuni olukord riigikogus selgineb,” tunnistab Ojuland hiljem kohtus. “Teataval määral oli võimalik minu tagasipöördumine asendusliikmena riigikogusse.”

JUUNI ALGUL HELISTATAKSE Kristiina Ojulandile välisministeeriumist. Tema palgata puhkuse avaldust pole vastu võetud.

Ojuland läheb uue kantsleri Indrek Tarandi jutule. Too polnud “nõus enne minuga kohtuma, kuni olen kirjutanud seletuskirja”, räägib naine pärast kohtus, “tegin seda ja meil toimus vestlus kantsleriga. See toimus jõupositsioonilt ja ülbitsedes. Olin segaduses.”

Tarand pakub tööd, kuid välismaa asemel Tallinnas.

Enne jaanipäeva kirjutab Ojuland avalduse välisminister Jüri Luigele: “Majas kujunenud tava kohaselt ei ole kellelegi saladus, mida tähendab taoline üleviimine karjäärireedelil.”

Samal päeval vallandab kantsler Ojulandi “töökohustuste rikkumise tõttu”.

Vallandataval endal pole sellest aimugi. 27. juunil kirjutab ta välisministrile uue kirja: “Mind püütakse seada fakti ette, et ma asuksin tööle juriidilises osakonnas referendina ja avaldatakse survet, et ma teeksin seda “omal soovil”.”

Miks Tarand nii käitub, see kirjast ei selgu. Ojuland kirjutab: “Kantsleri väide finantsiliste puudujääkide kohta Strasbourg'is (tema sõnusti 27 000 FF),

GIRLPOWER: Kristiina Ojulandi argipäev Eesti välisministrina järjekordsel üritusel Brüsselis. Paremalt esimene

mis minu lahkudes ministeeriumist üles võetavat, on ähvardus.”

Juulis saab Ojuland välisministeeriumist kirja. Te olete vallandatud, tooge tagasi diplomaatiline pass, magnetvõti ja haigekassa liikmekaart nr 92751!

Ojuland on seda kirja lugedes 27 aastat vana, Kohtla-Järvel sündinud töötaja naine. Kuid tal on midagi, mida töötutel ei ole. Tartu ülikooli juuradiplom.

TALLINNA LINNAKOHTU ARHIIVIS, Eesti kompartei viimase peakorteri keldris talletub toimik 3837.

Ojuland nõuab vallandamise ümbernimetamist omal soovil töölt lahkumiseks ja 8000 krooni. Pluss 5800 krooni väljamaksmata komanderingupiletite eest. Augustis 1994 on krooni ostujõud mitu korda suurem kui täna.

Välisministeerium teatab kohtule kavatsusest kontrollida Ojulandi juhitud Strasbourg'i esinduse raamatupidamist. Rohkem sellest juttu ei tule.

1995 saab Ojuland Tallinna linnakohtu võidu. Välisministeerium peab maksma talle 5400 krooni.

Sellega protsessimine ei lõpe. 1994. aasta 15. veebruaril sõitis Ojuland riigikogu ja välisministeeriumi kokkuleppel Strasbourg'i. Hagis põhjendab ta käiku “oma töö üleandmisega”.

Nüüd ütleb välisministeerium ehk Indrek Tarand, et sellist kokkulepet pole olnud. Ojuland aga esitab kolm piletit.

Rongipilet Frankfurt-Strasbourg (700 kr)
Laevapilet Travemünde-Helsingi (4300 kr)
Laevapilet Helsingi-Tallinn (800 kr)

Ojulandi kasuks tunnistab välisministeeriumi personaliülem Katrin Masing. “Lähetuse kulud leppisime kokku katta järgnevalt: Välisministeerium sõidukulud ja Riigikogu päevarahad. Ühtegi dokumenti ei vormistatud.”

1995. aasta lõpus võidab Ojuland sellegi protsessi. Kohtuotsust võib kaevata edasi 20 päeva jooksul. Viimasel päeval kantsler Indrek Tarand seda ka teeb.

Märtsis 1996 langetab Tallinna ringkonnakohtu uue otsuse. “Töölähetajaks oli Riigikogu, mitte Välisministeerium. Ei ole esitatud tõendeid, milliseid Välisministeeriumi tööülesandeid täitis K. Ojuland ajavahemikul 15.02–25.02.1994.”

Ojuland edasi ei kaeba. Ta on alustamas uut karjääri. Tere jälle, Strasbourg!

NOORE BLONDIINI ILMUMINE ei jää Euroopa Nõukogu parlamentaarses assamblees tähelepanuta. Kas uus sekretär? Ei, Eesti delegatsiooni uus juht! Ojuland on uue trendika partei – Reformierakonna liige riigikogus.

Ojuland paneb aluse uuele nähtusele Eesti poliitikas, noorte naiste trügimisele võimu poole. Tuleb pingutada rohkem kui mehed ja rõhutada julgelt oma seksapiili.

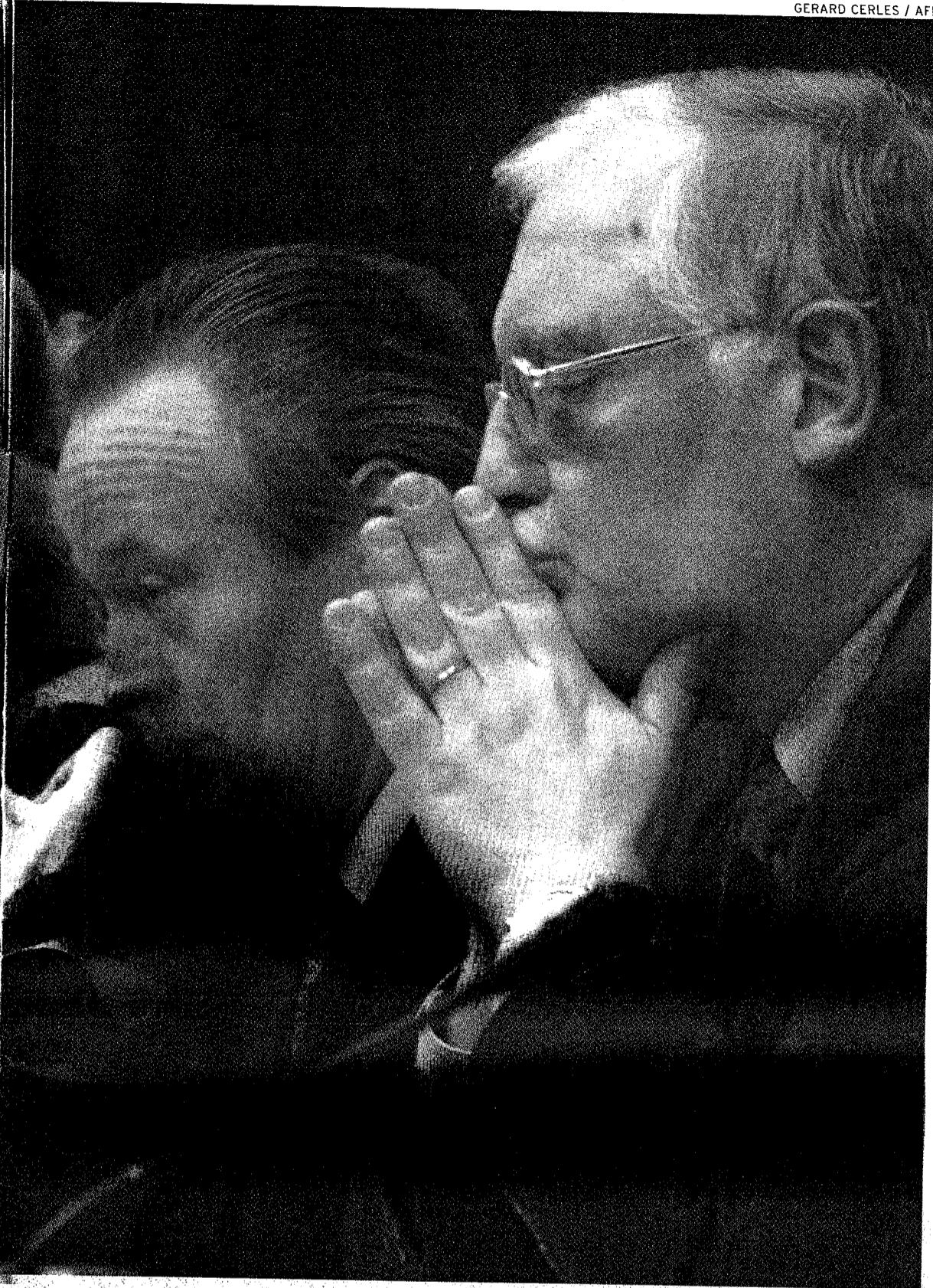
Kord palub Belgia toll lennukilt maha astunud Ojulandi teistest reisijatest eemale. “Nad pidasid mind vene litsiks!” itsitab naaritsakas poliitik pärast tuttavate ringis. Teine kord otsitakse läbi tema krokodillinahast kott. Mõned europoliitikud hakkavad eestlannat kutsuma hüüdnimega “Russian Beauty”.

Kaarel Tarand.

Andres Tarand.

Euroopa Liidu laienemisvolinik Günter Verheugen ja Hispaania välisminister Josép Pique.

Assamblees trehuvad rohkem kui 40 riigi parlamentide esindajad. Nad võtavad vastu seadusi, mis on liikmesriikidele kohustuslikud.

Ojuland liitub liberaalide grupiga, mida juhivad eakas Briti lord Russell-Johnston. Kui viimane valitakse assamblee presidendiks, saab eestlanna liberaalide etteotsa. Neil kahel on hea klapp. Ojuland kutsub briti aadliku oma sünnikanti, Ida-Virumaale. Pärast seda ei võeta täiskogu päevakorda Moskva kaebusi venelaste õiguste ahistamisest Eestis.

Ojuland oskab kasutada olemasolevaid loodusvarasid. Teda vaadates meenub vanematele meestele, et ka nemad on kunagi olnud noored ja armastanud. Lisaks pühendub Ojuland täielikult tööle.

Temast saab assamblee asepresident (üks üheksateistkümmest) ja poliitikakomitee esimehe asetäitja (üks kolmest).

Tänavu on eestlannal sisuliselt taskus kõige olulisema – poliitikakomitee esimehe koht. Ootamatult Ojuland keeldub. Temast saab Eesti välisminister.

INDREK TARAND VÕITLEB SAMAL ajal, et välisministeeriumis ei tekiks ametiühingut. Kantsler lõpetab kassajärjekorra ja sunnib esimese ministeeriumina alluvaid palka Hansapanga kaudu vastu võtma. Üksikutele keeldujatele keeldub aastalõpu preemiat tasumast – pole kuhugi üle kanda!

Kantsler sunnib tõrksad suursaadikud välismaalt koju pöörduma. Ma ei kannan sulle enam mitte sentigi pangarvele, enne kui sa tagasi tuled! Tiit Matsulevitš jätab hüvasti Bonniga, Margus Laidre Stockholmiga.

Ainult Arvo Alas jääb Kopenhaagenisse, lahkudes ühtlasi välisministriametist.

Kantsler juhivad kardetud KAKi ehk konkursi- ja atesteerimiskomisjoni. Selle otsusest sõltub edutamine ja välislaenukoondadesse tööle pääs. On kantsler oma sõna öelnud, ei julge keegi seda niisama vaidlustada. Aastatega tekib ametnike seas palju alandatud ja solvatuid.

Välisministeerium muutub kõige karjeristlikumaks riigiasutuseks. 90ndate algul mindi sinna tööle, et Eesti saaks vabaks. Nüüd tullakse välismaale tööle saama.

ÜHES PEAMINISTER SIIM KALLASE valitsuse ametisse astumisega käivitub Tarandite dünastia kahjutuks tegemise operatsioon.

ALGAB TARANDITE DÜNASTIA VÕIMULT KÕRVALDAMINE.

Ojuland flirdib Moskvaga

Kahe lausega ässitas Kristiina Ojuland enda vastu üles terve välisministeeriumi.

“Siiani kehtis suhtumine, et Venemaaga on keeruline asju ajada. Ning parem sellega üldse vähem tegeleda, sest midagi head sealt oodata ei ole.”

Nii rääkis Kristiina Ojuland välisministeeriumi kohta 28. märtsi Eesti Päevalehes. Keda ta eelkõige silmas pidas? Eks ikka kantsler Indrek Tarandit, ase-kantsler Harri Tiidot, suursaadikut Venemaal Karin Jaanit.

Oma sõnavõtuga pööras Ojuland enda vastu ka need ametnikud, kes kiidaksid muiju heaks Tarandi väljavahetamist. Ministeeriumi juhtkonna meililistis algas debatt, kas kõver on peegel või peeglisse vaataja nägu ise.

Jaanuaris hindas Ojuland Eesti-Vene suhteid järgmiselt: “See vajab ikka väga tõsiseid teadmisi ja kogemusi, et seda sasipundart lahti arutada.” Loomulikult pidas minister silmas iseennast. Aastaga lubas ta viia Eesti-Vene suhted hindelt “üks” hindeni “kolm”.

Ojuland on rääkinud samasugust juttu juba aastaid, kuid seda pole tähele pandud. Pärast New Yorgi terrorirünnakut kirjutas ta Reformierakonna koduleheküljel, et USA pole enam “ainuke superriik maailmas”.

“Kümmekond viimast aastat on Venemaa osatähtsusele maailmapoliitikas harjutud ikka ülalt alla vaatama. Näib, et suurriigid ei ole arvestanud Venemaa kui omasuguse võrdväärse partneriga.”

Ojuland tunneb mitmeid Moskva poliitikuid. Euroopa Nõukogu parlamentaarse assamblee liikmed on näiteks esikommunist Gennadi Zjuganov ja Vladimir Žirinovski. Samuti Dmitri Rogožin ja Mihhail Margelov, kes on Tallinnas loenguid pidanud.

Paar aastat tagasi osales Ojuland europoliitikute ekskursioonil “Tšetšeenia vabastatud aladele”. Ürituse tipp hetk oli kohtumine Kremli president Vladimir Putiniga. “Ma pean ütlema, et ollakse valmis palju suuremaks kontaktiks Eestiga,” teatas Ojuland tookord.

See jutt langeb väga kokku naftaäriees Aadu Luukase unistusega “suurest läbimurdest” Eesti-Vene suhetes. Kohalike oligarhide veendumuse kohaselt ei taha ega oska välisministeerium Moskvaga suhelda.

Seda meenutavad ärimed ka poliitikutele, kui neile raha annavad. 1999. aasta kohalike valimiste ajal toetas Luukas Reformierakonda 100 000 krooniga. Tema firma N-Terminal Grupp andis 200 000 krooni.

Viimati lootis idapoliitikas suurt edu saavutada välisminister Riivo Sinijärv. Läänemeremaade Nõukogu kohtumisel 1995. aastal Gdanskis soovitas tähelepanelik Eesti diplomaat tal minna WCsse, kui sinna oli läinud Vene välisminister Andrei Kozõrev.

Sinijärvel õnnestuski pissuaaris kolleegiga jutule saada. Kozõrev kutsus eestlase oma töötuppa nelja silma all viskit jooma. Suurt tulu kohtumisest ei tõusnud. Kozõrev lahkus peagi ametist ja sama saatus tabas ka Sinijärve.

Esimesena kõrvaldatakse noorem poeg, valitsuse pressibüroo direktor Kaarel Tarand. Kallas teatab otsusest isiklikult, Tarand saab valuraha 50 000 krooni ja läheb Eesti Päevalehte. Seal kirjutavad juba teised “uued endised” – Eerik-Niiles Kross ja Tõnis Palts.

Kaksikliit üritab kukutada riigikogu väliskomisjoni esimeest Andres Tarandit. Uuel valitsusel on ülekaal, kuid osa selle toetajatest kaob koosolekult muid asju ajama. Tarand korraldab kiire hääletuse. “Olen otsustanud pulli lõpuni kaasa mängida,” irvitab ta pärast võitu. Koalitsioon vihastab.

Otsust Indrek Tarandist vabaneda ei vaidlusta Reformierakonna autoriteetid peaminister Kallaseni välja. Enam ei loe, et Kallas kutsus kunagi Tarandit partei peasekretäriks. Ega see, et eelmiste valimiste eel pakuti Tarandile valimisnimekirjas kõrget kohta.

Kui Tarand kaua jonnib, läheb käiku kompromaat. Ta on töötanud kantslerina kaheksa aastat. Nii pika aja kohta koguneb igas asutuses arveid, mida annab soovi korral vaidlustada. Ministril on need paberid igaks juhiks juba välja otsitud.

Millise otsuse kantsler teeb? Tõenäoliselt annab ta veel sel aastal Stockholmis oma saadiku volikirja üle kuningas Carl Gustaf XVI-le.

MIS OLEKS JUHTUNUD, KUI INDREK TARAND poleks Kristiina Ojulandi lahti lasknud?

Tõenäoliselt oleks Ojuland täna suursaadik mõnes Tšehhi-suguses riigis. Või juhiks üht peamaja arvukatest büroodest. Uskumatu, aga ministriks sai ta tänu vallandamisele!